

mecserék vagy egyezménykötések során. Mert a mi békénk építő-jellegébe beletartozik a kiépítés, kiteljesítés, a biztonság biztosítása, a különféle szembenállások fölszámolása, a leszerelés előkészítése is, ami nélkül a béke nem igazi, nem teljes.

Május 9. tehát lezart valamit, de el is indított. S amit elindított, az ma is tart; mind az anyagi gyarapodás, mind a tárgyalások terén. Ezért e napot sajátos aureola veszi körül; nemcsak emlékezünk ekkor, de fölmérést is végzünk: mennyiben szilárdítottuk meg a békét, mit tettünk azért, hogy a fasizmusnak az irmagja is kipusztuljon, hogy a háborús góccok mindenütt megszűnjenek, s a május 9. szerte a világon fűhúzó, sarjasztó, valódi májusi dátumot szimbolizáljon.

Napjainkban — itthoni sikereink ismeretében — vagy a helsinki, bécsi, genfi tárgyalások (s a lisszaboni események nyomán) biztató képet nyújt a fölmérés.

KORUNK

Harcos antifasizmus

A Román Kommunista Párt örököse és folytatója a nemzetközi összefogás régi hagyományainak, a népünk történelmében mélyen gyökerező társadalmi és nemzeti igazságért vívott harcnak. A romániai munkásmozgalom kezdetől fogva ápolta ezeket a hagyományokat, egybekapcsolta az ország társadalmi felszabaldításáért vívott harc eszméjét az ember kizsákmányolásának felszámolásával és egy új társadalmi rend megteremtésével.

A munkásosztály nemzetközisége túllép a különböző társadalmi csoportok és rétegek testvériségének egyszerű keretein; magában foglalja a nemzetközi proletariátus tudatos összefogását végcéljának megvalósításáért, a kizsákmányolámentes szocialista és kommunista társadalom felépítéséért.

A nemzetközi munkásmozgalmat befolyásoló nagy események kihatottak a hazai munkásmegmozdulásokra is; a romániai munkásosztály, annak politikai és szakmai szervezetei cselekvően reagáltak azokra a nagy kérdésekre, amelyek mindenütt foglalkoztatták a munkásságot. A marxizmus elterjedése Romániában már a XIX. század második felében, beépülése az ország gazdasági-politikai valóságába erős alapot jelentett a proletártestvériség jelszavának alkalmazásához.

A román munkásság képviselőinek részvétele az I. Internacionálé tevékenységében, cselekvő szolidaritása a párizsi kommünnel, a román szocialisták jelenléte a II. Internacionálé kongresszusain, a különböző európai országok munkásságát támogató hazai tömegmegmozdulások — mind-mind emlékezetes lapjai a testvériség és munkásszövetség történelmének. Jellemző, hogy Románia munkásosztályának több mint nyolcvan esztendővel ezelőtt létrehozott politikai pártja programjában nemzeti és nemzetközi feladatokat tűzött ki, hangsúlyozva hűségét a világ proletariátusának általános ügyéhez.

1921 májusától a Román Kommunista Párt átvette és magasabb fokra emelte a munkás- és szocialista mozgalmak forradalmi hagyományait, szervesen egybefonta a hazafiságot a harcok nemzetköziséggel. Mint a nemzetközi kommunista és munkásmozgalmak egyik cselekvő élcsapata s az imperializmusellenes széles front egyik szervezője a Román Kommunista Párt megalakulásától kezdve vállalta, hogy a kizsákmányolás, a társadalmi és nemzeti elnyomás elleni harc hazai sikerei értékes hozzájárulások a munkásosztály általános harcához, a békéért, demokráciáért, a szocializmusért küzdő nemzetközi kommunista mozgalom erősítéséhez.

Ion Babici, a kolozsvári egyetem egykori hallgatója évekkel ezelőtt a proletár internacionalizmusnak mint a romániai forradalmi és demokratikus mozgalmak nemes jellemzőjének történelmi kutatását tűzte ki célul. A Politikai Kiadó gondozásában megjelent munkájában (*Solidaritáte militántă antifascistă* [1933—1939]. București, 1972) az igényes kutató szemével tekint az újabkori Románia történelmének egyik legviharosabb időszakára, azokra az évekre, amikor a fasizmus rombolást és halált zúdított földrészünkre és az országgra. Az 1933-at követő esztendőkből a fasizmus mindinkább egyet jelentett az emberiség értékeinek esztelen megsemmisítésével, az európai államok és népek — köztük a román nép — szabad nemzeti létének felszámolásával.

Ilyen tragikus körülmények között a kommunista mozgalom volt az a szervezett társadalmi-politikai erő, amely engesztelhetetlenül, példaadó harciassággal

szállt szembe a fasizmussal általában, de ugyanakkor minden olyan társadalmi-politikai irányzattal, amely közvetve vagy közvetlenül a fasizmust szolgálta. A román nép büszkesége, hogy ezekben a nehéz években az ország legjobb fiai, a kommunisták a munkásosztály, a többi haladó és demokratikus erő élére álltak, élethalálharcot vívtak a fasizmus és annak minden megnyilvánulása ellen.

A könyv szerzőjének legnagyobb érdeme, hogy a korba beilleszkedve, időrendi sorrendben mutatja be a német, osztrák, francia, bolgár, etióp, spanyol, kínai, fegyver, csehszlovák hazafiás és demokratikus erők fasisztaellenes harca iránt megmutatkozó szolidaritás jelentősebb mozzanatait, a kommunista és munkásmozgalom bebörtönzött, elítélt, a fasizmus terrorjától szenvedő vezetőivel — Georgi Dimitrov, Ernst Thälmann, Sallai Imre, Fürst Sándor — vállalt szolidaritást.

A szerző rávilágít arra is, hogy a nemzetköziség eszméje 1933—1939 között — mint bárhol a világon — az összetartás egyszerű formáitól a bonyolultabb, átfogóbb, szervezettebb megnyilvánulások irányában fejlődött. Idézzük: „A kommunista, szocialista és haladó szellemű kiadványokban kifejezett tiltakozások, a külföldi kirendeltségek és konzulátusok előtti tömegtüntetések, a fasizmus áldozatainak nyújtott erkölcsi és anyagi segély, a különböző fasisztaellenes összejöveteleken, világkongresszusokon való cselekvő részvételtől a fegyveres harcig — mindez ugyanannak a növekvő romániai forradalmi mozgalomnak, a külső országok dolgozói szabadságáért, a nemzetközi testvériség zászlója alatt vívott harcnak az állomásai.”

A könyv szerzője jelentős dokumentumokkal bizonyítja, hogy a munkásosztály, a román nép harca rokonszenvet, elismerést váltott ki külföldön, erősítette a forradalmi mozgalmak élcsapatának, a fasizmus ellen küzdőknek a győzelemben vetett hitét. Dokumentum- és történelmi értékei mellett a könyv sikeréhez hozzájárul a vallomások eredetiségéből fakadó nemzetközi összefogásra, eszmeközösségre hívó-nevelő célzat. Különösen sikerültek azok a részek, amelyeket a spanyol oldalon a fasiszta agresszió ellen küzdő román önkéntesek bemutatásának szentel a szerző.

Ion Babici kiemeli azt a tényt, hogy a más népek harcával szolidáris antifasiszta mozgalomban különböző társadalmi osztályok és rétegek vettek részt, de a mozgalom fő ereje a kommunista párt vezette munkásosztály volt. A munkások mellett a mozgalomban számos haladó szellemű értelmiségit, paraszt- és polgári demokrata politikust is találunk. „Munkástömegek, parasztok és értelmiségiek, idősek és fiatalok, nők és férfiak, nemzetiségi különbség nélkül — mondja a szerző — csatlakoztak a Román Kommunista Párt szervezte és vezette antifasiszta mozgalomhoz, és az azt követő időszakban ők alkották azt a harcosszervezetet, amely tartalékcsoportot, amely hozzájárult a katonai-fasiszta diktatúra megdöntéséhez, majd a népi hatalom megteremtéséhez.”

Az olvasó a közismert antifasiszta, demokrata és haladó szellemű harcosok mellett a politikai, társadalmi és kulturális élet Erdélyből származó személyiségeivel is találkozhat. Ilyenek: Gheorghe Adorian, Ion Agribceanu, Bányai László, Mircea Biji, Lucian Blaga, Tudor Bugnariu, Ede Bugnariu, Ilie Cristea, Gaál Gábor, Petru Groza, Silvia Gruia, Victor Jinga, Jordáky Lajos, Józsa Béla, Kohn Hillel, Eduard Mezincescu, Gheorghe Micle, Pollák Ernő, Emil Racoviță, Camil Suci, Bucur Schiopu, Vida Géza, Wolf (Boczor) Ferenc, Constantin Burca, Megyeri István, Mihai Ardeleanu, C. Bodeanu, Mihai Cristoff, Emil Sneider, Vlad Mazepa, Gál György, Alexandru Buican, Nicolae Cristea.

Ion Babici könyve, úgy tűnik, „az első monografikus próbálkozás, amely arra hivatott, hogy átfogóan elemezze a romániai néptömegek harcosszervezetének szolidaritását a második világháború előestéjén”. De ez a könyv több egy sikerült dokumentáris-történelmi monográfiánál. Az a mód, ahogyan célját megvalósította a szerző, mondanivalójának súlya és mélysége, vallomástételének igazsága fényt vet a Román Kommunista Párt vezette antifasiszta és demokratikus erők sokoldalú, dicsőséges tevékenységére, a közös harcra, amelyet az emberi civilizáció ellenségeivel, a galád és kegyetlen fasizmussal szemben vívtak.

A Politikai Könyvkiadó ezzel a kiadvánnyal még tágabb teret nyit Románia jelenkori történelmének megismerése felé. Kétségtelen, hogy az újabb és újabb kutatások, amelyek hazánk történelmének más korszakait is vizsgálják, elősegítik majd ennek az időszaknak az átfogóbb megismerését is. Ezzel együtt, és újabb dokumentumok birtokában, lehetővé válik egy átfogóbb monográfia megírása, amely bemutatja, miként vonult végig a nemzetközi szolidaritás eszméje a kommunista párt, a hazai munkás- és demokratikus mozgalom egész történetén.

Gheorghe I. Bodea